

Bruur Joapik – J.J. Cremer

As't op dit oogenblik niet zoo onmundig rêgende dan zou'j kunnezien dat de Riendiek op 'en vieftig pas afstand 'en grooten drêj moakt. Nou zie'j d'r niks van, went, de weind zwiept oe de rêgen zoo geweldig ien't oangezicht, da'j wark hebt de oogen open, en 't heufd recht veuruut te houden.

Hier, rechts, beneden oan den afweg, leit 'en boerenhoeve, woar ie - as't bêter weer was - den hoed veur zoudt afnemen; mins, mins, zoo'n hofstêj! en die 'em toekunt heit Reindert Wils, en de hofstêj eiges heit 't Hoogeland.

'En ummezien gelêje is 'en jong vrouwke de huusdeur van 't Hoogeland utgekomen. De gruune perrepluu wou ze opstêken, moar, um de weind het z'em weer dicht gekniept; de bovenrok over 't heufd....zoo is ze, bijkant egoal ien 'en draf, den afweg op- en den diek óver geloopt, tot bij de plek woar de Riendiek zoo'n drêj moakt. Toen, toen het ze de klink van 't hekke gelicht, woar De Lagekamp op te lêzen steet; 't hekke is achter heur dicht gevallen; weer 'en afweg, nòu noar umlêg. De achterdeur van de hofstêj sting open. Ien 'en zwonk is ze de dêl over en noar 't veurhuus gegoan, en ien't einde zonder gerucht of gekrâk, zuutjes, heel zuutjes de keukenkoamer iengetroojen. A'j't gezien hadt dan zou'j gezeid hebben dat 'et 'en vlocht was gewêst. En wóarum dat 'et jonge wietke zoo deur den plastrêgen liep? - Woarum? Luuster:

Binnen de keukenkoamer van de hofstêj 't Hoogeland, doar leit 'en kienje, 'en mollig oarig kienje ien't mande-wiegske: doar leit 'en dernje, woar Reindert's frisse Riekske, nou drie moand gelêje, moeder van wier; woar ze zoo blied mee is as 'en driejoarig dernje met 'en stooters pupke, en zoo gruts.... as 'en moeder dat op 'en kienje kan wêzen. En 't kienje ien dat wiegske het 'en slukske gehad, 'en lekker slukske; geen koeimelk, nee, van eiges, van eiges! en 't kienje is weer goan sloopen.

Binnen de keukenkoamer van de hoeve De Lagekamp, doar leit 'en ouwe mins ien de bedstêj; doar leit de man die krek acht moand gelêje, zien trouwe Mieke - de moeder van zien kienders:

[p. 99]

Hannes, Riekske en Joapik - noar den kleinen hof bezijen 't karkske brocht, en gegreind het as 'en kiend, en gebêjen: 'Goeje Voader, breng ook mien woar mien Mieke lêft; hier wordt 'et zoo duuster veur den ouwe, dóar, dóar is 't licht.'

En de man ien de bedstêj het de stem straks geheurd die 'em zei:

'Huibert, 't wordt ou beurt goeje Huibert. Joa ge bint oud, moar mergen zu'j weer jonk wêzen.' En die 't zei, drukt zuutjes de hand op de ooglêje van ouwen Huibert, en Huibert zal iensloopen - iensloopen veur bêter.

't Is 'en rêgen van geweld, moar - al had 'et ook baksteen' gerêgend, Riekske zou toch van 't jungske dat ze verzurde, weerum zin gegoan noar 't starfbed van voader.

En binnen die kamer? Behalve de grijze zijn er nu vijf personen bijeen.

Riekje, de eenig overgeblevene van zes blozende dochters, staat aan de stervenssponde naast haar jongeren broeder Japik. Joapik, die wel 'en klein bietje achterlik in sommige dinger, moar anders och, zoo'n bovenste jong is.

Ginds op een stoel zit Riekje's echtvriend. Reindert is 'en knappe mins: krullig hoar, mooie oogen, moar, die oogen stoan nou krek as 't weer oan den hemel.

Aan het hoefdeneinde van vader's sterfbed, tegenover Riekske en bruur Joapik, staat Hannes.

Hannes hun oudste broeder, de oudste van het tiental waarvan de vader er zeven naast zijn Mieke in den hemel hoopt weder te zien.

Janneke - Hannes' vrouw - vult 'en kruukske met heit woater: 'Kouwe vuut!' het voader gezeid.

Bij moeder's starven het Hannes geen troan kunne loaten; dat kan ie ook nou niet, moar vuulen..... hij vuult 'r méer van as Riekske of Joapik; dát zeit ie eiges.

De oudste broeder houdt zijn oogen strak op het dekkleed gericht, en bijwijlen fluistert hij zuchtend: 't Is wat te zeggen!'

In dezen oogenblik bespeurt het drietal dat de stervende grijze de magere hand op het dekkleed

roert, en verneemt het nauw hoorbaar van zijne lippen: 'Joapik, Riekske.'

Met een pijnlijk snikken vat de jonge vrouw zachtjes de hand die zich alweder beweegt, en besproeit die met hare tranen:

'Luuster, Joapik, luuster,' fluistert zij een oogenblik later haar jongsten broeder toe: 'Joapik, hie nuumde óe noam,' en zachter: 'Voader, hier zin we.'

Een allerlaatste glimlach verheldert het gelaat van den stervenden grijze; maar - de oudste zijner kinderen bespeurt niet dat laatste glanzen der dalende zon; neen, om Hannes' lippen speelt er óók een lach, maar een andere, ofschoon een weinig zichtbare, want, hij heeft gehoord dat de vader slechts twee namen noemde; twee: Joapik, Riekske; die van Hannes, nee, die nuumde ie niet.

[p. 100]

Of ouwe Huibert met voordacht den naam van zijn oudste verzweeg...? Wil dat niet gelooven. Later heeft hij nog één woord gestameld, 't was: Liefde! Toen, toen is ie iengesloopen.

Joa, as 't oavend is geet 'et zunnene onder; 't wordt duuster. Hier! Moar 't licht is niet uut. Nee, 't ondergaan is ook opgaan!

Nog altied is 't 'en rêgen van geweld. Um schiemeroavend ku'j Reindert en Riekske - de letste met 'en deuske onder den erm - van De Lagekamp weer hoastig noar de hoeve 't Hoogeland zien loopen; thuis gekomen valt Riekske um Reindert's hals, en snikt: dat ze geen voader of moeder meer het; en Reindert zeit, dat ze bedoard mot wêzen, en - hie sleet 'et wiegekleeed open. Zie, 't kleine dernje wriefft met de rooje knuusjes ien d'eugskes, en goapt en lacht. Voader en moeder mukkelen 't kienje, moar och! 't kienje het nou ook geen grootvoader meer!'

Nog altijd regent het buiten; en binnenshuis waar oude Huibert gestorven is, daar zitten Hannes en Janneke; en 't avondbrood staat gereed, maar - ze eten het niet.

Hannes die een oogenblik met den elleboog op de tafel en het hoofd in de hand zit geleund, werpt, langs het roodvlammend lampje, een onvriendelijken blik op zijn Janneke, en zegt:

'Wat! heurluu niet veurgetrokken!? Joa, veurgetrokken tot op 't letste toe. En woarum...? Umdat ze iemand noar de mond kunne proaten; umdat ze fleeme kunnen; zieje, dóarum! Moar ikke, doar heb ikke geen oard van.'

'Ik geleuf niet Hannes, dat voader méer van heur dan van ou hiew,' zegt de vrouw wier oogen erg rood zien: 'Denk toch geen kwoad! ge hebt de bewiezen dat voader 'et wèl miek.'

'Bewiezen! Wát veur bewiezen?'

'Bi'j dan vergêten woar ie altied zoo bang veur gewêst bint?' spreekt Janneke goedig: 'Ha'j altied geen zurg dat alles noa voader's dood zou motte verkocht worden? En Hannes, las ie dan niet hoe voader, krek zoo as bepoald was, beschreef: dat de boedel vief joaren lang onverdeild moet blieden en door ou beheerd worden, en da'j dan Riekske en Joapik 'en darde van de opbrengst zoudt uutkeeren...? Hannes hei'j dan oe zin niet?'

'Mien zin, mien zin! joa, umda'k toen gek was; mien zin, umdat voader wel wiest, wie dan oan 't slechtste einde zou wêzen. Warken! warken veur Riek en bruur Joapik; eiges hongerliejen; zie, da's dan de weldoad van voader! Da's dan de weldoad! En wie zin 't gewêst die met liefde - joa, met liefde, de last en gebreken van voader's ouwen dag hebbe gedroagen, wie anders as wij! Zie, Riek met 'r smêlige munje die gaf 'r de weerlich af. Of voader oud was of niet, trouwen most ze, en trouwen zou ze. - Uut liefde? Joa krek, veur de duiten; um swiet te sloan; um ou en 'n ander de nek toe te drêjen.'

[p. 101]

'Dat duut ze toch niet Hannes;' zegt Janneke.

'Moar wel ou aftroggelen wat oe toekumt,' valt Hannes in: 'k Wou van alles nog zwiegen, moar - moeder's warkdeus woar 't golden slot met de rooje grenoaten en 'k weet niet wat meer ienzit, dát had ze van voader niet oannemen, moar oan óu, as 'r oudste bruur's vrouw motte loaten. Zieje, dóarum het ze ien't lest zoo um voader heergedrêjd, en de hemel mag weten wat ze meer het geschooien.'

'Joa 't golden slot met de rooje grenoatketting ha'k gern gehad,' zegt de vrouw, maar voegt er ras bij: 'Loawwe doar niemeer oan denken; Riekske was eigen kiend, en meer zal 'r ien't deuske niet

gewêst zin.'

'k Weet bêter dat 'r méer was,' zegt Hannes met haaste: 'Toen voader ien der tied met moeder verkeering kreeg, toen het ie hoar, as erste gift, 'en karkboek met zulveren klamp' gegeven, en kreeg ie van haar, 'en tweekast harlozie met zulver' sinjetten. Woar is 't gebleven? Ik zeg ien de warkdeus, alles ien de warkdeus zeg ik! Zie, en dóarum het z'em zoo stillekes meegepakt en 'r niks van gesproken.' Opstaande, terwijl hij een oogenblik later den wijsvinger op Janneke richt: 'Zie - al gaf voader heur alles: óu is 't ontstolen, óu en geen ander!' - Hij ziet dat Janneke den boezelaar voor de oogen gedrukt houdt: 'Joa, lig nou maar niet te greinen; 'k bin krek zoo mistroostig over 't starven van voader as gij of 'en ander, moar valsheid en slinkse wêgen, doar he'k 'en mier oan. - Ge kunt wel bedroefd zin zonder misboar. Stil, a'j de oogen dreug houdt dan ku'j kloarder zien, en dan zieje: dat ondank 's-werelds loon, en valsigheid 's-minsen oard is.... Zwieg! verdeidig mien Riekske niet; gij iens-geheel niet, went, veur ou is 't 'en trêtster. Leit ze niet toezoers over d'r kienje te bluffen. Tegen ou Janneke, woarum? umda'j al zes joar getrouwd en nog zonder kienders bint.'

Janneke snikte achter haar boezelaar.

'Joa, da's hard, da's oakelik hard!' vervolgt de boer: 'en we vuulen doar allebei van. Moar zij en den Reindert ze hebben 'r schik af. Ze loaten 't oe vuulen, ielkreis vuulen: zie, al heit ze mien zuster: 'en valskat dat blijft ze.

Janneke snikte en Janneke kos niet uutscheien; 't was voader's starfdag, en - dat ze heur grieden omdat ze geen kienders had, dát dee heur zeer, bitter en veul.

't Rêgende buuten. Ien't achterkâmerke woar ouwe Huibert was afgeleid, ko'j 't gelek en gedruup ien de rêgenton heuren. Geen lêvend mins was 'r ien dat kâmerke, moar, zoo af en toe goeng 'et deureke open, en kwiem Joapik noar binnen, en - of 't ook duuster was, hie trooi noar de bedstee toe, streek met zien hand over 't kouwe gezicht van voader; zuchtte en - goeng.

En 't rêgende buuten! 't Rêgende over boozen en goejen.

[p. 102]

Toen Huibert Lamers gesturven is, was 't gresmoand, nou schrieven ze oogstmoand.

't Is nog oakelik vroeg ien de mergen. Alles ziet er uut asof 't pas wakker is geworden; alles, ook de hofstêj 't Hoogeland en heur buurvrouw De Lagekamp. De erste kiekt vrooliek en helder, de tweede sloaperig! De erste stêkt schoonjes ien 't mergenpak, de tweede weet niet wóar d'r kous' en schoen' zin gebleven.

't Is buuten alles pas wakker geworden; 't hoanje niet, dat krêjde al lang; gunds bij boer Reindert kukeluku, schor weerum van boer Hannes choekelechoe! - A'j goed kiekt dan liekt toch veul nog 'en bietje dummelig. De nêtelbluumpkes goan langzaam open; de boombloai fledderen zoo'n bietje en roepen de veugeljes wakker die af en toe, tju tju kommen, um d'r stemmekes te prebieren. 't Woagenspoor op den Riendijk leit nog krek zoo as Reindert's letste kornvracht 'em giesterenoavond liet liggen; 't nachtwiendje het 'em doen ienzakken; as 't sloopen is, wie dat 'em wakker zal moaken? Heel vroege mergen! Damp boven 't wouter: dauw over 't land; frissig wiendje. Rood oan de kimme..... zulver..... goud! - Over de Bêtuw is 't zunnেকে helderkes opgegoan.

Wa'j ook zien meugt, minsen nog niet.

Heur dan, doar kumt wat oan. Joa doar kommen ze met heur beien: Hanske en Grauw. - Wa'n oarig klein ding is dat Hanske. Harrejennig, wa'n liefelik dernje! Achttien Meimoand' zal ze krek belêfd hebben. Heur munje is 'en meikars, heur wengskes zin klaprozen, heur eugskes krek zunnেকেs.

Heur moar, nog op 'en afstand doar klinkt 'et:

'Vort Grauwke, vort huup!' en Grauw, de kleine ezel met de blanke roomkannen oan weerskant van 't lief, stapt harder vort. Toeketoek, toeketoek, klotst 'et lêge melktuig, en - Grauw's peutjes zin de erste ien't spoor, en Hanske's vuutjes de tweede.

'Vort Grauwke, huup! Doargunder stoan z'al te wachten: drie rooje, twee zwarte, de voale en 't bleske. Wacht moar mennekes, we kommen d'r oan. Vort Grauwke, vort!' 't Ezelje schiet ien 'en drefke; Hanske draaft mee. Toekedetoek, toekedetoek. 'Vort Grauwke, vort!' En - doar stoan ze beneden oan den diek, veur 't hek, bij de weies.

Een ketting van 't hekke gelicht; de koebeest' 'en bietje op zied gejoage; Grauwke de wei iengeleid;

nou is ze verdig.

‘Hier Bleske, hier! Gij bint wel 't zwaarste geloajen.’

Bleske steet; en Hanske zit al op de horken, met den emmer veur zich bezijen den uier. ‘Wa'n room, en hoe blank!’ denkt ze molkend.

Joa blank! blank as 't zieltje van Hanske.

Wie 't zieltje van Hanske kent....?

't Is de jongen die ginder met de zeis over den schouder de

[p. 103]

dijkhelling afkomt; 't vonder over, en in de wei - woar Hanske de koei melkt. 't Is Joapik, de bruur van Hannes en Riekske.

't Is Joapik. Hannes nuumt 'em onneuzel, onneuzel, umdat ie ien't leeren nooit vlug is gewêst. Op school het Joapik in der tied 'en oakelijkheid van letters gehad. Van 't schoolbord af was 't heel wel gegoan, moar, uut 't boek - verdrêjd as ie 't onthouen kos. De kleinletters *a*, en *e*, en *o*, en *u*, daar had ie best 'en oog op gekregen, moar die ander, met heur steert' noar boven en onder, doar had ie geen vat op gehad; 't had hum geschiemerd.

Zie, dat was onneuzel, heel onneuzel! Wat niet onneuzel was: dat ie uut 't heufd kos rêkenen as de beste pefester; moar - Hannes die telde dat niet. Wat ook niet onneuzel was: dat ie ien de kark 'en heel deil van de psalm' en gezang' mee kos zingen zoo goed as de beste. Joa, zij die gunds zit te melken, zij had ze hum geleerd. Weet ie hoe?

Dan las ze:

‘O goedheid Gods nooit recht géprézen!’ En dan zei ie 't noa:

‘O goedheid Gods nooit recht géprezen!’ En zoo wiejer, en dan las ze 't nóg ens, en dan zei hie 't óok nog ens, soms tot viermoal toe, moar dan zat 't d'r ien, heur; en ien de kark had ie dan 't heele boek geen spier van noode gehad. - Zoo arg onneuzel niet!

En tóch onneuzel! onneuzel um alles veur kloare munt op te strieken; geen begriep van valsigheid of drêjerijen; altied de woarheid sprêken, krek wat ie meinde; zieje, onneuzel ien 't kwoaje, en - d'r zin moar 'en bietje minsen die dat veur heel verstandig houen.

't Oarige kleine ding dat gunder oan 't melken is, het nooit um Joapik gelachen, en Joapik, Joapik kent 't zieltje van Hanske, krek zoo goed as de mergen- en oavendzang.

‘Gemergen, Hanske!’

Hanske omziende: ‘Heere, jong, bin ie doar!’

‘Krieg ie't zoo werm Hanske, da'j zoo rood wordt?’

‘Rood - ikke? Nee, moar 'k heurde niet da'j d'r oan was gekomen.’

‘k Zag oe al zitten toen 'k den diek afkwiem,’ herneemt Japik: ‘k Vuulde toen óok da'k rood wier; da's oarig, 'k het dat nog drie - loat zien: nog viermoal gehad, en altied as 't lang was gelêje da'k oe de letste moal zag. 'k Docht - toen 'k op oe oankwien - 'k docht toen bij mien eiges, as we ien't eigenste huus soame woonden, dan zag ik heur ielken dag, en 'k zou dan zeker zoo rood niet meer worden. Hê oarig,’ besluit hij, ‘dat gij krek 'et eigenste het.’

Hanske moet zeker de bonte die ze nu onderhanden heeft, verkeerd aan den uier hebben getrokken, althans de bonte doet een tred ter zijde, en 't meisje verzet zich en zegt: ‘Stil jungske, stil!’

[p. 104]

Japik leunt tegen 't hek; tuurt naar het melkende kind, en zegt na eenige oogenblikken:

‘Eergiester Hanske, toen d'r over ou gesproken wier, toen zei Koendert uut den Oanval, da'j zoo'n mooi snuutje hadt. Joa, dat zaidie; en nou, hê hê, da'k 'r noar zie, nou het ie geliek, heur. Ikke veur mien, ik wiest wel da'j 'en goejigheid op 't gezicht hadt, moar - wat veur oog', of hoar, of neus, zie, dat kos ik niet zeggen. Alêvel, Koendert het geliek Hanske, joa, dat het ie.’

‘Loop jong!’ zegt Hanske, en tot de rooje die ze nu onderhanden neemt: ‘Beest, stoa dan stil!’

‘Den uier zal 'em ploagen,’ meent de jongen: ‘Wacht!’ en hij krauwt het koebeest tusschen de hoorns. - Na eenig zwijgen: ‘k Weet wel Hanske, da'k op school lang zoo veerdig niet was as gij of 'en ander, en da'k - zoo als bruur Hannes zeit - onneuzel ien 'en heele boel dinger bin; moar kiek: handen aan't lief um te warken he'k zoo goed as de beste; en, dat 'r 'en heele boel ien't derp zin die

krek zoo veul weten als ikke, en die tóch getrouwd en gelukkig lêven, da's zeker. - Hanske.... heur is.... as wij met z'n twee is trouwe goengen....?’

Heur Hanske is lachen.

‘Hei’j doar zoo'n schik af?’ vraagt Japik.

Hanske blijft lachen. Joapik mot ook lachen, en ze lachen allebei.... um te bezwieken!

't Is voor de eerste maal dat de aardige meid om Japik lacht. De koe, ongeduldig, doet een zijtred; - tegen den emmer; de emmer wipt; Hanske grijpt hem, maar, een gulp van de blanke room ligt vermorst op den akker.

Ze lachen niet meer! ‘Da's zundig!’ roept Japik.

‘Joa zundig!’ herhaalt het blanke zieltje: ‘en, 't was ook niet oarig dat ze goeje Joapik het uutgelachen.’

‘Noe, gij zoudt 'r toch ook wel schik ien hebben as we in één huuske woonden?’ vraagt Japik iets later, en voegt er nog bij: ‘t Het mien al lang ien 't heufd ligge drêjen.’

Hanske melkt van geweld; ze kijkt strak op den uier: ‘Joapik, ge mot 'r niet oan prakkezieren,’ zegt zij ten laatste heel zachtjes: ‘k Bin veuls te jong om oan trouw te denken, en gij Joapik... gij...’

‘Nou dag dan Hanske,’ zegt de jongen, en er is iets bedroefds in zijn stem: ‘Dag Hanske! Wark plezierig.’

‘Van 's gelieken!’ wenscht het meisje.

Japik gaat; maar ziet nog eens om.

't Meisje melkt, en blijft melken, totdat de koe-uiers leeg en de koperen roomkannen gevuld zijn.

Heel in de verte - heurt ze Joapik de zeis scharpen. Doargunder - heel wied, ziet ze hum mêjen ien't lange gres; en ze kiekte zoo triestig: ‘Goeje Joapik! - Onneuzele Joapik! Trouwen met hum....!?’

[p. 105]

De koperen kannen hangen in 't melktuig. Grauwke wordt losgebonden; 't hek geopend: ‘Vort Grauwke, vort!’ De dijkvlooiing op: ‘Vort Grauwke, huup!’

Helderkes steet de zon oan den hemel; moar, langs de zunneges van 't oarige kleine ding drieven wölkskes.... Joapik! En - Koendert uut den Oanval het gezeid dat ze mooi is: ‘Vort Grauwke, vort!’

Ongeveer een uur nadat Hanske met Grauw aan het melkhuis van boer Reindert's schoone hoeve is teruggekomen, beweegt zich Hannes Lamers tusschen de aarden wallen, waarop de tabaksplant verbouwd wordt.

Hoe Hannes Lamers er uitziet? Zie maar: Diep liggende pikzwarte oogen; lage wenkbrauwen; korte stompe neus; wijde mond met zeer dunne lippen; geelbleeke gelaatskleur; 't hoofd op den langen hals een weinig naar voren; kort bovenlijf; lange beenen; zóo is Hannes.

Wát hij doet? Hannes stêkt slekken.

Zie: 'en dun houten pinneke, van 'en duum of twientig, het Lamers ien de hand; hie kiekte noar den grond en op de tabaksbloai'. Doar ziet ie 'en slek: pik! hij stêkt 'em oan 't pinneke; nog een; weer pik! alweer; nog ens, totdat 'et pinneke vol is. Dan stêkt ie 't pinneke met de slekken er oan, op 't eind van den wal, ien den grond; neemt 'en ander pinneke: zoo wiejer al wiejer. - Da's oakelik hê? Um wee van te worden! Moar, 't is noodzoak! ze vrêten de plant' op.

Een ding: ge kunt slek' stêken da'j blied bint, da'j d'r geen een - ge kunt ze ook stêken da'j blied bint, da'j d'r heel veul vindt. 't Erste is meer natuurlik; 't letste dee Hannes. Hie mocht ze gern stêken as ze d'r woaren.

En woarum stêkt ie zoo gern? Umdat ook hum honderd pinnekes stêken: ien de kêl, ien't heufd, ien de borst, ien't hart; 'k weet al niet woar.

Heur dan wat Lamers bij zich zelf prakkeziert:

‘Teunis! da's de lompste kerl die 'r loopt: lid van den road! Zoo'n ezel! en ikke....? - De domenei! As ie op de prêkstoel steet dan smelt ie van geweld, en roast en schelt ie op iedereen; en hie eiges....? 't Zin gekken die 'em vol loajen met kluuten botter, schelharsten en mikken. Al dee ikkrek anders um: mooi weer en simonblê speulen; al wou ik ielkeen wat moois op de mouw smêren, ze zouden mien, in zien ploats, nog geen ons-kluutje botter of 'en schroal butje sturen. Loat ie veur mien part

schelden en roazen en smoren ien't vet. - Den Reindert! Giesteren het ie de letste kornvracht goaf en goed noar binnen gehaald. Ikke: de halvescheid

[p. 106]

schroaler gewas; bij mien is al den tabak vervrêten van de slek'; bij hum: 'en blad van geweld! Vervliemd: den duuvel lupt alles mee. Geld het ie zat; de heugste merkt kriegt ie van alles; met 'et joar al 'en kiend! en weer een op kommen. Alles veur hum; mien alles tegen! Zoo'n rechtveerdigheid doar heb ik geen begriep van....! Hier weerlichse slek: Pik! Pik!! en nóg een!'

't Is de vierde ure na zonsopgang. Vrouw Janneke heeft binnen de keukenkamer van De Lagekamp het ontbijt in gereedheid gebracht. Allemaal present: man, vrouw, bruur Joapik en 't volk dat ien huus êt.

Bidden - - 'Êt ze met smoak!'

't Is oarig da'j tegenswoordig altied de roggebroodskorsten oan d'anderen gêft of eiges moar opêt,' zegt de man wel spijtig tot zijn huisvrouw: 'Lamers kan toezien.'

'Heere, Hannes, wou gij ze?' schrikt vrouw Janneke 'Ge kost 'r niet tegen heij' eiges gezeid; ge kreeg 'r zoo'n pien ien de moag van. Dee 'et niet Hannes?'

'Umda'j ze mien 'en tied lang allemaal woudt opduffelen,' spreekt Lamers: 'hollen of stilstoan. As 't vars is, dan wi'k ze krek zoo goed as 'en ander.'

'Best Hannes, doar heij' dan de mien;' zegt de huisvrouw.

'Bi'j gek!' roept Lamers en werpt het brood terug dat hem werd toegeschoven: 'Asof ik 'en kiend was!'

Vrouw Janneke voelt iets schiemerigs in de oogen, en terwijl ze de bedoelde broodkorst voor haar zwager nederlegt, zegt ze zachtjes: 'Doar Joapik, ik heb 'r geen trek ien.'

Zie dien blik van Hannes op Japik. Hum alles toestoppen! hum altied veursprêken! hum! den doodêter, die geen A veur 'en B kos; die tot schoai van de andere kienders as 'en onneuzele noalooper ien de wereld was gekomen en d'r al lang weer had uitgemitte! - Tot Janneke op smadenden toon:

'Welzeker, Joapikske, hê? Ge most 'em moar ien de gloasdere kast of op sterk woater zetten.' Tot den jongeren broeder terwijl hij den houten broodbak vat en hem dien grinnkend toeschuift: 'Zeg wi'j ook alles!'

'Nee dank oe Hannes,' zegt de jongen: 'k het eiges geen trek; 't geet mien zoo langzaam de kël deur.' - Tot Janneke: 'k Mot oe straks is wat zeggen.' - Joapik drinkt zien kummeke koffie. Of ie dóar zoo rood van wordt?

Hannes zet groote oogen. - Stilte! Alleen 't gerammel van kummekes en 't knappen van 't vuur.

'Straks wat oan Janneke zeggen,' denkt Hannes: 'Oan Janneke! niet oan mien! Die twee zitten ien een kuup met z'n beien. 't Mag licht 'en stukske tegen mien wêzen. Altied proaten: wês tevrêje

[p. 107]

Hannes, da's goed; moar, dan motten z'oe ook tevrêje loaten. Nou, diemien stêkt za'k stêken ook!' Op hetzelfde oogenblik dat de boer van De Lagekamp dit laatste reeds lang geliefkoosde denkbeeld bij zich zelve heeft herhaald, wordt de deur ten halve geopend, en steekt de boer van 't Hoogeland zijn hoofd binnen de kamer.

't Is zwoager Reindert, en Reindert wenscht: 'Smoakelik drinken!' terwijl zijn oogen er vragen:

'Doe ik ook overlast oan?'

'We zouwe krek danken!' roept Hannes den komende toe, en geeft een wenk aan de zijnen, en drukt de pet voor de oogen.

Reindert trekt zich terug; krijgt spiet dat ie gekomen is um Hannes wat te vroagen; moar blijft, en wil wachten tot Hannes' dankzegging zal gedoan zin.

A'j achter de pet van Hannes kos kieken, dan zou'j is en griens zien. De slek was gestoken!

Eenige minuten later staan de zwagers tegenover elkander.

De vraag van Reindert: of ie de hakselsneier veur vandoag is mag leenen? De zient is kapot en noar de smid toe.

‘De hakselsneier?... Joa.... zie, 't spiet mien da'j d'r verlêgen um bint,’ zegt Hannes: ‘moar - 'k mot 'em krek eiges gebrúken.’

‘Gij eiges!’ zegt Reindert: ‘Da's al toevallig um deez tied van 't joar!’

‘En gij dan?’ vraagt Lamers.

‘'k Wou haksel veur d'eierkurf hebben,’ is 't antwoord van Reindert: ‘Alêvel 't kan met 'en mes wel gedoan. Ik dank oe. Gemergen.’

Reindert is haastig vertrokken en denkt onder 't heengaan: ‘Ook dom mien oan Hannes te woagen. Um de buur- en familieschap wou'k hum en geen ander verzuuken. Vrêje en vrindschap, moar - vroagen niemeer!’

In 't melkkamertje bevindt zich vrouw Janneke. Japik is haar nagelopen en zegt: ‘Janneke, heur is!’

Janneke heurt, en wát ze heurt - dat is 'et eigenst wat ie 's-mergens, heel vroeg, oan Hanske dat oarige kleine ding gezeit het. Wóar 't hum zat dat kos ie niet zeggen, moar hie geleufde hier, op de borst en ien de kêl; went, al doag' answiet had ie oan Hanske niet kunne denken, of hie had zoo'n oarige scheut gekregen, krek asof ie geen oajem kos hoalen.... Kiek! nou had ie 't weer.

Vrouw Janneke staat te kijken asof ze'n dood mins lêvendig ziet:

‘Gij Joapik, trouwen!?’ zegt zij ten laatste, en terwijl ze dat zegt, vliegen haar honderd gedachten door 't hoofd. Van al die gedachten is Hannes de grondtoon. Hannes! - Wat was ie kwoad gewêst toen Riekske goeng trouwen; zeidie niet dukkels dat Joapik

[p. 108]

nooit op zich eiges kos stoan, umdat ie - aldat zij 't niet kon veinden - niet riechtig bij 't heufd was. Had ie geen nijd en geen hêkel oan Reindert, umdat ie wat riever is; en, zou ie toe willen zien dat Joapik misschiengelukkig wier met Hanske, 'en dernje met geld! 't Arfdeil van Joapik numde ie 't ziene, alschoon onrechtveerdig. ‘Moar.... Hannes....!’

De boer van De Lagekamp is niet verre. Aan de deur van 't melkkamertje heeft hij geluisterd. Wat kiekt ie lillik de kerl; zoo gêl as saffroan. Langer uuthouen kan ie 't niet.

Daar staan ze met hun drieën, en Hannes houdt zich in, en zegt zoo vriendelijk als hij maar kan, dat ie toevallig 'en poar woorden geheurt het; dat 'et hum spiet dat Joapik veur zien oudste bruur geheim' het, en achterbaks is. - Heel goejig: ‘Joa dat spiet mien Joapik; moar 't kumt umda'j kiendsch bint en onneuzel. Gij kunt 'et niet gebêteren Joapik, dat God ou zóo en niet anders het geschoapen, doarum niet, nee; moar ge most vertrouwelijkker wêzen, en nou, Joapik, nou he'k geheurd da'j oan Janneke van trouw sprak.’

De jongen is erg rood geworden. De dunne lippen van Hannes zijn geheel onzichtbaar, en terwijl hij zijn broeder vertrouwelijk op den schouder klopt, zegt hij heel vriendelijk, o zoo goejig: ‘Toen voader stierf, toen het ie liefde gezeit, niewoar Joapik?’

‘Joa krek!’ is het antwoord.

‘Moar weet ie wat voader óok het gezeit, den dag véur zien starven?’

‘Nee;’ schudt de jongen.

‘Wat ie gezeit het,’ herneemt de oudste: ‘khem! wat ie gezeit het....? Hannes, zeidie toen ie lei te starven: Hannes, zeidie toen - as Joapik t'oavend of mergen zoo gek wier oan vrouw of oan trouw te denken, zeg 'em dan Hannes, dat voader 't hum op zien starfbed verbooi.... umdat.... umdat ie dan diep ongelukkig zou wêzen.’

Doar steet Joapik; oakelik! Nou zou'j óok hoast zeggen: onneuzele Joapik.

Vrouw Janneke kiekt noar den grond. Was 't woarheid of leugen....? Wat kon ze as zwiegen!

En Hannes? Genoeg veur van mergen! Hie geet weer noar 't land toe um slekke te stêken.

Reindert's hoeve 't Hoogeland glimt ien 't zunnike asof ze verguld is. 't Liekt er alles zoo oarig en tierelierig da'j schik kriegt um 't oan te zien. Huus, hof en vee, 't lacht van plezier; de

[p. 109]

kornbargen flonkeren; de heujbargen gliensteren; de hennikes koakelen; de kalver, gunds ien den

bongerd, ze springen asof ze gek zin met de steert ien de hugt, en - Grauwke schrauwv vrooliek en lochtig.

Alles lacht en het schik. Ook de uiver is komme oanvliegen, en, as ie op 't groote nest, boven 't huus, stillekes uut de hugt noar umlêg kiek, dan is 't krek asof ie wil zeggen: 'Volstrekt niks te danken. 'k Het 'r krek zoo veul schik af als gjij;' en, heur hoe ie kleppert.

De ooievaar met zijn langen snavel weet er meer van. Zou ie misschien.....?

Stil: 'en uiver op 't huus, zêgen ien huus, dát zeggen ze ien de Bêtuw.

Stil dan, want daarginder in de groote kamer daar is al leven genoeg; al leven genoeg voor het vrouwke in het kleine kamertje ernaast, het vrouwtje dat stilte behoeft, stilte en kalmte bij haar overgroote blijdschap.

Zie Reindert, 't is alsof hij gek is van vreugd:

Eergiesteroavond, kertier over tien, het den uiver 'en jungske gebrocht, - zoo zeggen ze in de Bêtuw - harrejennig zoo'n jungske! - Um kwart véur tien het Reindert 'et benauwd gekregen, miesderoabel, arg miesderoabel, moar - arger zien Riekske. Kertier over tien: Goddank, doar was ie! Mooi jungske; rood jungske; vet jungske; harrejennig zoo'n jungske! - Kiek, erst het Reindert zuutjes gelachen en gegronnikt: toen is ie met zien jungske oan 't bed van Riekske gekomen, en het ie gefluusterd: 'Knap, dern! ik was de darde, da's nou de vierde Reindert.' Toen, toen het ie zien wiefke op de oog', op de neus, op 'r munje gekust, krek woar ie kos, en 't jungske - heel zuutjes op 't mollige snuutje. Toen, toen het ie 't jungske weerum oan de boakster gebrocht, en is noar buute geloopt, en het ie gegreind as 'en kiend: 'Dank goeje Voader, dank voor oe zêgen; woarom he'k zooveel liefde verdiend!'

't Is de darde dag. De jonge moeder het geen spierke koorts en ze lacht, went zie, kleine Mieke - nu elf maanden oud - kleine Mieke op Hanske-moei's arm, leit heur kleine vingertje op bruurke's wengske, um is te vuulen of ie geen pop is.

'Nee teine Mieke, kiek moar;' zegt Hanske; en Hanske, die pas bericht heeft dat 'r volk is um de kroamvrouw te groeten, ze streelt 'et kleine vlasköpke van Mieke. En 't jungske dat van moeder wat kriegt, zet bolleboozen; en Mieke, Mieke klapt ien hoar henjes en krêjt van plezier.

Stillekes met 'et kleine dernje, stillekes! went doargunder ien de groote koamer, doar is al lêven genogt.

Bekenden uit de buurtschap zijn bij het huiswaartskeeren van de

[p. 110]

markt, is êfkes op het Hoogeland oangevaren, um Reindert dan alêvel met de jonge zeun en de goeje afloop te fillesisteeren.

Vijf boeren oud en jong, zitten in de rondte, en rooken uit lange pijpen. Twee dikke blozende boerinnen, benevens een jonge boerendochter met niet onaardig gezichtje, kleuren de groep met haar bonte verven.

De dikke boerinnen zitten met de vuut' op 'en koue stoof, breed van schoot, en kieken noar de deur, of Hanske hoast weerkomt um hoar bij de kroamvrouw te loaten. Reindert schenkt wien oan de boeren, en 'en glêske kroam-annies oan de vrouwlui. Reindert het krek 'en gezicht asof ie al z'n lêven zal lachen. Of ze ook zeggen dat de botter veul slapper oan de merkt was, en de weit lang zoo geldig niet: 'Hê, hê, 't kan wel wêzen.' En noojend: 'Kom, vat nog 'en glêske.' Tot Kaatje 't aanvullig boerinnetje: 'Toe dern, drink is uut!'

'Nee dank oe;' zegt Kaatje.

'Hoe, lust ie ze niet?' roept dikke Teunis van de Velde; en Teunis zegt lachend nog meer: 'en onneuzel oarigheidje over de kroam-annies. Koatje kiek verlêgen. Koendert - ge weet wel, Koendert uut den Oanval - ziet noar Koatje. Ze mot toch êfkes lachen, moar kiek noar den grond. Koendert verkniept zich achter de rooje neusdoek. De dikke boerinnen zitten te schudden dat de stoel' d'r van kroaken. De boeren - anders niet lachs - hebben wark um de piep' oan te houen; en Reindert - Reindert lacht ook, en hie wunst: Ielk zoo gelukkig as hie is; veur zich zelf kos 't ook minder, moar - 'kienders is zêgen, joa zêgen van God!'

Op hetzelfde oogenblik dat de gelukkige vader deze woorden spreekt, worden schier te gelijkertijd

de twee deuren der groote keukenkamer geopend. Door de eene, die toegang tot de kraamkamer geeft, treedt Hanske met kleine Mieke op den arm naar binnen, en terwijl zij de boerinnen uitnodigt - um nou moar êfkes bij zuster te kommen, ontgaat haar het knipoogje niet dat Koendert aan Kaatje geeft, aan Kaatje die mede is opgestaan - um de kroamvrouw gendag te goan zeggen. Door de andere - de gangdeur - komt ook een bekende naar binnen. 't Is Janneke Lamers van De Lagekamp. Ofschoon het reeds de derde dag van zuster Riekske is, Janneke komt er voor 't eerst, maar, ze wordt ook gevolgd door een ander, door een bleeke, een geelbleeke, die gezegd heeft - dat ze met kroambezoek moar most wachten, went, dat ie 't anders verdrêjde um d'r mee heer te goan. Janneke ziet erg verlegen terwijl ze: 'Gendag soame' wenscht, en slaat de oogen neer nu ze tot haar zwager zegt: 'Gefillesisteerd met oe zeun, Reindert, en da'j er alle heil oan belêven meugt.' 'Dank oe, dank oe!' spreekt Reindert gulhartig. En Hannes,

[p. 111]

die na zijn vrouw een: 'Van 's-gelieken' heeft gepreveld, en daarbij zooals altijd een hand heeft gegeven - da'j niet weet of 't 'en hand of 'en voadoek is, zoo slap en zoo niks, - Hannes ziet meteen dat de boerinnen, die ook êfkes: 'Gendag' hebben gezegd, heur rokken ien't plooi trekken, en - met Hanske veuruut - ient 't kämerke goan woar de kroamvrouw mot liggen.

Zie, die vreemden loat Reindert ien't kämerke, en - eigen familie loat ie achter.

'Goat 'r zitten Janneke,' zegt Reindert: 'Bruur Hannes neem 'en stoel!'

Neem 'en stoel! ge kost 'em eiges goan kriegen!

'We zin eigenlijk gekomen um Riekske is oan te sprêken,' zegt Hannes: 'k Het al heel weinig tied, en dóarum - toe Janneke, loawwe moar êfkes ien't kämerke goan.'

Janneke weet niet.... of ze....?

'Asteblijf Hannes, dan mo'j zoo goed wêzen nog 'en ummezienje te wachten,' zegt Reindert:

'Vrouw Pieters en vrouw Van de Velde zin krek met Koatje noar binnen gegoan, 't is de darde dag; te veul drukte op ens zou niet goed wêzen.... Nog 'en klein oogenblikke? Moar, goat 'r zitten....

Hier Janneke, hier! Toe Hannes, neem dan 'en stoel!'

Vrouw Janneke zit, en Reindert heeft de flesch al ter hand genomen - nooijt z'n schoonzuster op 'en glêske, en Hannes um ook wat te drinken, en wijst den laatste op piepen en tabak, en 't zulveren vuurkomfoor.

'En ander de oog' uitsteken!' denkt Hannes, en haastig zegt hij tot hem die wil schenken: 'Geen drank asteblijf, we zin doar bij ons niet van thuus.'

'Kom,' zegt Reindert, 'Janneke zal wel 'en klein dröpke lusten.'

Janneke ziet met een oogwenk op Hannes, en antwoordt zeer haastig: 'Nee nee, verechtig ik dank oe!'

De komst van Hannes Lamers heeft den vroolijken toon der boeren niet weinig getemperd. Mij dunkt zij trekken scheeve gezichten, en beginnen over 't weer te praten: dat 'et wel liekt asof 'r onweer oan de locht is, en dat 'et doarum tied wordt zoo zuutjes oan noar huus toe te voaren. Ja er was een onweerswolk aan de lucht; maar binnen de kamer was er ook een: 'en lillikke! Hannes Lamers is wel bekend; geen wonder dan dat het stillekes wordt, en zelfs Reindert werk heeft om vroolijk te blijven.

'Moar jong, woar zit Joapik toch?' vraagt de gastheer, nadat Hannes een geruimen tijd heeft

rondgekeken alsof hij geen stoel kon vinden, maar er eindelijk een gevat en plaats heeft genomen:

'Ik zag 'em nog iens-geheel niet,' vervolgt Reindert: 'en Riekske het al dukkels gevraagd, of ie niet kwiem.'

[p. 112]

Noar Joapik het ze gevraagd! niet noar hum, niet noar Hannes.

'Joa,' zegt Hannes, terwijl hij een vreemde beweging met de hand langs het hoofd maakt: 'da's noarigheid tegenswoordig.... hoast geen huus mee te houn.'

'Watte! Hoe zoo?' roept de zwager.

Vrouw Janneke plooit aan heur boezelaar. Aller blik is op Hannes gevestigd.

'Oakelik ien't heufd!' zegt Hannes bedaard: 'Heel dukkels sprêkt ie geen woord en dan weer roazen

van geweld. Gij Janneke weet 'et.'

Aller oogen richten zich nu op de vrouw. - Janneke ziet heel erg verlegen en smuuspelt zoo wat van: 'Joa, onneuzel.'

'Wel heer m'n tied!' zegt Reindert met verbazing: 'doar ha'k niks van geheurd. Joapik ien't heufd!' 'Joa, niemand wou 't geleuven,' herneemt de boer van De Lagekamp, 'moar, al joaren lang was 't dukkels 'en spul: en nou ien de letste doagen!....' Hannes zet een gezicht da'j d'r bang van mot worden.

'Wel, wel, a'k dát had geweten, dan was 'k zeker is komme oanloopen;' zegt Reindert, en op zijn gelaat is nu geen lach meer te zien.

'k Zou moar stillekes thuis blieven,' klinkt het uit Hannes' mond: 'Zoo gauw as 'r vremde kommen dan liekt ie 'en heele piet, moar - ze zin niet de deur uut of welluu kriegen 't geroas nog tweemaal zoo arg. Niewoar Janneke?'

Janneke smuuspelt weer: 'Joa!'

'Nou he'k van z'n lêven!' spreekt Reindert hoofdschuddend en voegt er nadenkend bij: 'Dan zou 't niet kwoad wêzen a's 'k hum is 'en dag of vier op 't Hoogeland hoalde; andere minsen; andere umgêving!'

'Wel weerlichs!' roept Hannes met een smadelijken lach: 'asof mien Janneke en ikke niet goed veur hum woaren!'

'Moar Hannes, 't was zóo niet gemeind,' zegt Reindert haastig. 'Ik docht moar allinnig.... zie, docht ik, Joapik is 'en liefhebber van blom' en van dinger; ge weet dat Riekske 'en oarigen hof achter 't huus het....'

'Nou, blom' en spul hewwe eiges genogt,' valt Hannes in: 'En dan, as ie roast dan kiekt ie wat noar die dinger!'

Reindert's oordeel blijft - en de boeren stemmen het toe - dat 'en verzet geen kwoad kan. Hie kos met Gart de schêper is bij de schoap' liggen; zie, van schoap' hiew Joapik toch ook veul, en schoap' die had Hannes toch niet.

'k Wiest al lang da'j schoap' houdt,' is Hannes' antwoord. 'Maar,' voegt hij er opstaande bij, 'we zin hier gekommen um oe vrouw gendag te zeggen; we hebben wat hoast.'

[p. 113]

Gelukkig, daar komen de twee dikke boerinnen met Kaatje en Hanske uit de kraamkamer terug.

'Kiek! harrejennig! ze hebben nooit van z'n leven zoo'n oarig kienje gezien; wa'n mollige ermpkes, en wa'n köpke met hoar al; en de kroamvrouw, wat ziet ze d'r opperbest uut; 't is liefhebberij um 't oan te zien.'

'Kom Janneke;' zegt Hannes, en beiden schuiven in het vertrekje waaruit de vrouwen zijn teruggekeerd.

'Joa joa,' vervolgt een der boerinnen: 'liefhebberij um 't oan te zien; wat mooi blauw eugskes ien't köpke! Krek de oog' van zien voader!'

Buiten drijft de onweerswolk nog aan den horizon, doch uit de kamer is de sombere wolk, althans voor eene wijle, verdwenen; zie maar, Reindert lacht weer: Niewoar, kleine Reindert liekt op den groote; Reindert de groote het op jungske's grootvader geleken; Reindert de ouwe was zoalig gesturven! Joa, Reindert lacht weer.

Geen vijf minuten later hebben de bezoekers uit de buurtschap de kamer verlaten. Reindert, die noar 't wiefke verlangde, heeft aan zuster Hanske het uitgeleide opgedragen, en - allemaal hebben ze gezeid: 'Dag Hanske.' En Koendert uut den Oanval, het ook gezeid: 'Dag Hanske.' En toen - toen het ie Doatje ien den erm geknepen, dat ze: 'Schei uut!' riep, en hoar de tree van 't kerreke opgedouwd met lach en gegoechel - veul niet genogt. Dat heeft Hanske gezien, en toen.... zijn de karretjes weggereden, en Hanske is naar binnen gegaan.

't Bezoek van Hannes en Janneke bij zuster Riekske duurt kort genoeg.

'Goa'j al heer?' vraagt de jonge moeder, en Hannes antwoordt: dat ze asteblijf mot begriepen dat ie van 's-mergens tot 's-oavends as 'en peerd mot warken, en dat ze toch maar rêkenen mot dat ie heur, ienstee van wienst uut te keeren, oan 't eind van 't joar 'en andere rêkening zal veurleggen: 'k Gun

ielkeen 'et ziene,' is zijn besluit, 'maar, oe dood warken veur 'en ander en eiges hongerliejen dat geet niet!'

En daarmee wil annes zijn zuster de kraamvrouw verlaten!

Reindert hoort die laatste woorden met bevreemding. - Had Hannes dan zóoveul onspoed gehad? - Moar, 't was nou geen tied um over de bouwing te proaten.

'Och, kiek dan wa'n oarig jungske!' zegt vrouw Janneke, die nog even het kindje in 't wiegje beschouwt en een traan uit haar oog veegt.

'k Het 'r niks geen verstand af,' zegt Hannes: 'En groote kop zou'k zoo zeggen; 't liekt veul op Reindert. G'enoavend!'

Riekske en Reindert ze hoorden het wel, maar Riekske zegt

[p. 114]

toch: 'G'enoavend Hannes.' En - nadat Janneke zacht heeft gesmuuspeld: 'Bêterschap Riekske, 't beste met oe junkske,' zegt de moeder nog goedig 'Dank oe Janneke. Hadt gelluu d'r ook moar zoo een.'

'Hadt gelluu d'r ook moar zoo een!' Dat zijn de eerste woorden die Hannes Lamers bij het huiswaarts keeren doet hooren: 'Wat he'k oe gezeid Janneke?' vervolgt hij: 'smêlen, beschimpen, grootsprêken, dat doen ze, dát, en niks anders. Proat ze nog veur as ie kunt; de oogen uutstêken: annies, wien en wat al niet meer prezentieren; eiges brassen en 'en ander loaten warken, dát kunnen ze. Proat er niet van; woarum die zulveren stop' op de fles'; woarum dat zulver' tabakskomfoor, en 't zwetsen op d'r mooie blomhof en op d'r schoap'? En dan - hei'jt niet gezien hoe zeanderman veurtrekken boven eiges? Die ander koste binnengoan welluu wachten; joa, welluu wachten! Moar arger nog Janneke, ze stêken ons ien 't hart, ou en mien, dát doen ze, hoe langer hoe meer.' Nabootsend op sarrenden toon: 'Hadt gelluu d'r ook moar zoo een! Zieje, dat is 't eigenst asof ze wou zeggen: Ge meugt er geen kriegen. 'k Het ou wel gezeid Janneke, dat ze oe stêken zou. Joa, grein moar, nou vuul ie 't is eiges. God zal ze kriegen, dat zal Ie.... dat mot Ie!'

Hannes Lamers zag onbeschrijfelijk geelbleek toen hij naast Janneke zijn woning betrad. Ën Janneke? Joa, ze wou Riekske wel veursprêken, moar, Hannes had toch geliek ien dit en ien dat; en joa.... joa, verschil was 'r veul: 'Woarum 'en ander en welluu niet!'

De avond begint te vallen en 't onweer is komen opzetten. Japik is nergens te vinden. 't Is niet waarschijnlijk dat hij is uitgegaan, want sedert den morgen dat wij hem zagen, bekwam hij een brandwonde aan den voet die - door Hannes' onvoorzichtigheid (!) met een kokende waterketel veroorzaakt - hem het uitgaan belette. Nu is hij voort, maar hoe en waarheen?

Toen Hannes en zijn vrouw de hoeve verlieten, toen het bruur Joapik de krielwel ien't lief gekregen. Joa, Hannes had gezeid: A'j die dolheid van Hanske ien 't heufd het, dan doe'j zund op 't Hoogeland te kommen, denk wat voader gewild het.'

'Ien elk geval,' heeft Japik gedacht, 'woarum kan 'k toch niet noar 't Hoogeland goan um Riekske te zien; 't is al drie doag' noa d'r kroam; 'k verlang zoo doanig noar Riekske.' Hannes had gezeid dat loopen heel kwoad voor de voet was; moar - die voet was zoo arg niet. 'Loa'k moar! Riekske, 't goeje Riekske! heur neie kienje!... Hanske....? Nee niet um Hanske, um Riekske! Loa'k moar!' Japik is opgestaan. Tien passen - 't ging best met de voet! Buutenshuus - wat was 't oarig buuten; jong! En 't loopen - 't dee

[p. 115]

niks geen zeer. - As ie den kortsten weg nam dan zou ie misschien Hannes en Janneke tegenkommen. Links! de weg deur den bongerd!

En Japik loopt voort, doch - hoe verder hij komt en al meer de plaats zijner bestemming nadert, hoe luider dat ook de logentaal van den broeder, den reine als waarheid in 't harte weerklinkt: 'Ge goat ook um Hanske, en Joapik da's zundig!' Moar Riekske - hij goeng toch zoo waarlik um Riekske.

De avond is gevallen; 't is een donkere onweershemel. Achter de hoeve Het Hoogeland bevinden zich de graan- en hooibergen: vóor de woning op 't zuiden staat Reindert naar 't weer te zien, en hij

denkt 'en boel dinger, en ook, hoe Riekske nog straks gezeid het: 'As Janneke joarig is dan mowwe heur moeder's warkdeus en 't golden slot met de grenoatketting moar brengen; al kreeg ik 'et van voader en al he'k 'r ook zwak op, wij hebben zooveul!' - Moar den Hannes!? Kom, 'Liefde,' zei voader! - Goeje Riekske! - Bermhartige God!'

De avond is gevallen. Na de vermoeiing van den dag is de jonge moeder in een weldadigen slaap geraakt; ook het jongske ligt in zijn wiegje en sluimert.

Is er geen ander in dat kamertje? Ja toch, zie maar goed, daar, naast de wiege, daar zit - nu bijna onzichtbaar - de zuster van 't huis, mooi Hanske.

Hanske tuurt door 't kleine venster naar buiten in de donkere lucht, en ze heeft tranen in haar lieve oogen. Nu en dan ziet zij een glimpje van 't weerlicht en verneemt ze 't geraas van den donder.

Maar hoor, klein Reinderke kriebelt en krêjt, en Hanske-moei wiegt en Hanske-moei zingt, ze zingt 'r heur liedje:

Su-joa su-joa dei-ne; Klein jungs-ke mot er niet grei-ne;

[p. 116]

Sloopen moar zoutjes ien 't wiegeke zacht, sloopen tot noeder oe wicht

En Hanske denkt: 'Sloopen! Nee kienje, sloopen zou ikke niet kunnen. - 'k Meinde dat den Koendert mien knap vond; dat had ie gezeid tegen Joapik; joa, dat had ie! 'k Was 'r gruts op, went Koendert, Koendert! Moar - hie lachte tegen Koatje, en kneep heur ien den erm! - Koatje is toch lillikker as ikke; ze zeggen dat ze stief en preuts is; ze zeggen....'

Klein Reinderke kriebelt en krêjt weer, en Hanske-moei wiegt en Hanske-moei zingt:

‘Sujoa sujoa deine:

Ge bint zoo'n oarige kleine;

Engeljes speulen um 't wiegsken ien huus,

Duiveljes sloan ze met kruus.’

‘Jong! wat licht 't doar!....

Duiveljes sloan ze met kruus!’

‘Kwoad van Koatje gleuven, da's ook 'en duivelje. Ien den biebel steet: Oordeile niet. - 'k Was gruts op Koendert, moar, 'k mocht 'et niet wêzen. 't Was ondank, ondank! Goeje Joapik, 'k mocht hum zoo gern; en hie - toen ie 't zei ien den mergen, toen wier ie zoo rood; en ikke wier ook rood. Onneuzele Joapik,

[p. 117]

wóarum sprak ie dan ook van Koendert! - Woarum? omdat ie goed is en rein....’
't Jungske krewelt en krêjt weer, en Hanske-moei wiegt en Hanske-moei zingt:

‘Sujoa sujoa deine;

Klein jungske. blief altied reine;

Boozen die tieren bij stikduustre nacht,

Reinen, als 't zunneke lacht!’

‘Nee 't was niet oarig. 'k Het Joapik afgestooten; de erme jong is weggebleven, heelegoar weggebleven. As'k hum zie dan za'k zeggen: Joapik, ge bint 'en goeje Joapik; Joapik, doar hei'j mien hand, en dan, as God wil....’

't Jungske krewelt en krêjt weer, en Hanske ze wiegt en ze zingt:

‘Sujoa sujoa deine;

Lachen ient 't lêven of greine;

Sujoa moar kienje, klein kienje wês stil,

't Best wat de hemel oe wil.'

'Heere minsen, wa'n licht! En wa'n slag!! De gloas' die dreunen. En wat klettert de rêgen. - Gelukkig, Riekske sloapt 'r deur heer. Dat kan en dat mag ze. - 'k Bin niet bang. - Reindert en ikke we woaren nooit bang veur 't onweer. 't Onweer is ook Gods weer. Joapik is 'r net zoomin bang veur.... nee:

Sujoa sujoa deine;

Jungske wor groot moar blief reine.

Liefde Gods woakt er bij dag en bij nacht,

Sloap moar klein kienje, sloap zacht.'

Dat zong Hanske, het knappe aardige Hanske, daarginder binnen de kleine kamer van 't Hoogeland; maar hier - op de hoeve De Lagekamp, hier klinkt, ofschoon niet zoo luide, een andere toon. Hannes Lamers staat in de deeldeer zijner woning. Daar heeft hij ook gestaan toen 't zwarte weer is komen opzetten. Bij het naderen van de bui en het gedreun der harde slagen heeft Hannes de deur gesloten en is hij naar binnen gegaan. Met den rug naar het venster gekeerd, heeft hij in 't vuur gestaard, en omhoog in den zwarten schoorsteen getuurd, en terzijde naar den zwavelbak, met de vraag - of de vuurduveljes in dien bak woaren; 't was gevaarlik as ze open veur 't weer leejen. Janneke heeft: 'Nee' gezegd, maar ook, dat ze wel is wou weten woar Joapik zat; ze was ien onrust over Joapik.

[p. 118]

Hie zou wel op 't dreuge zitten, heeft Hannes gemeend.

De bui is naar de Veluwsche bergen getrokken. Hannes Lamers staat weer in de deeldeer van zijn hoeve.

't Flitst en rommelt nog af en toe; maar 't arge is veurbij. Toch donkere hemel. 't Rêgent met noppen. - Hannes staat er en denkt: 'Geen hoagel; geen brand. - Gunder bij hum niet.... nergens! Bij mien kos de hoagel wel kommen nou twee joar geléjen. - As ik de weind kos drêjen!!.... 'k Mot 'en bietje rêgen hebben,' zei Reindert. Nou het ie zien rêgen, en ikke.... met mien zoere en lêge land? bij mien zal 't alles slek' en slek' zin wa'j ziet. - Weerlichse smêler! 't Geet ou goed, hê? Ge bint zoo gelukkig. 't Heuj hei'j dreug ien den barg gekregen, en 't mien - umda'k 'en bietje te loat gemêjd had lag te drieven op 't land. Ge bint zoo gelukkig, zoo tevrêje: twee kienders nieuwoar? Twee kienders, en smêlen op 'en ander, en 't vuule loaten ielken dag, ieder uur, en 'en ander nog wille uutzuggen ook! Ge bint zoo gelukkig; ze gunnen 't ou gern en ze hoalen oe overal ien.... Woarum? Umda'j kwêzelt en altied de mond vol van God en van liefde het; moar méer nog, umda'j 'en andermans zweit in oe geldkast het zitten. Dóarum, hê hê! Ge bint zoo gelukkig!! - Had ik wat te zeggen en 't onweer ien hand, éen stroalje man! éen, ge woart noar de bl....'

Daar lichtte 't weer. 'A'j d'r niet op verdacht bint dan mo'j d'r af schrikken; moar - 't duut niks meer, geen spier; 't is de noadonder. - Een stroalje anders, éen, in mien hand!'

Reeds een geruimen tijd houdt Hannes de hand tegen zijn broekzak gedrukt: 'k Bin niet almeugend, moar joa, toch - toch kan ik...!'

'Hannes' klinkt een stem uit het voorhuis.

Hemel! wat ontstelt de man die daar peinst, en hij roept: 'Hê.... wie.... wat is 'r....?'

't Is vrouw Janneke, en zij vraagt hem dringend dat ie noar Joapik zal onderzoek doen. 'Joa joa, dat zal ik;' zegt Hannes; en hij peinst weder, en denkt aan zijn jongsten zijn eenigen broeder; en terwijl het weer sterker lichtte.... zingt Hanske, mooi Hanske van verre:

'Duuveljes sloan ze met kruus.'

Of de engeljes ook Hannes' duuvelje sloegen? Neen, toen 't licht voorbij was toen ving het weer aan:

'Waarom niet Hannes....? Veur de minsen geen gevoar! Allo, a'j niet laf bint. Toe! Toe!!' - Daar werpt hij een blik om zich heen. Er is niemand!Niemand die hem ziet! 't Is ook duuster. En Hanske zingt ginder:

[p. 119]

'Boozen die tieren bij stikduustre nacht;

Reinen as 't zunnke lacht.'

Duuster, en toch licht genoeg um den bongerd deur, en 't tabaksland over, den weg noar 't Hoogeland te vinden. As ie achterum loopt dan kumt ie ook oan d' achterkant van Reindert's hofstêj. 'Toe moar, toe, den rakkerd!'

Krek zoo, den rakkerd!

Behoedzaam wordt de deeldeur vanbinnen gesloten; door 't kleine staldeurtje er neven, treedt Hannes nu naar buiten en sluit het deurtje alleen met de klink. Daar gaat hij; zwarte figuur in het duister! - Daar treedt hij behoedzaam op den doorweekten kleigrond voort: 'Wat steet daar....?' Scherper ziende bespeurt hij dat het een kar is die men vergat in de schuur te bergen.

'Die lomperds!' De laatste gedachte leidt hem echter niet af. 'De rakkerd stêkt hum, en - den rakkerd zal ie stêken!'

'Alles is nat - arg nat. Geen nood, dreug vanbinnen. - 't Liekt of de bui van de bargaen weerum kumt. 'Dorie, wa'n licht! Roatelende donderslag.'

Nog zwarter figuur bij dat licht!

Daar staat hij een oogenblik stil:

't Weer is toch zwoar.... Riekske!.... En voader zei Liefde! - Nee, nouof nooit! Krek dit weer mot 'et wêzen. Toe dan! Toe!!' De aarzeling is voorbij. Reeds heeft hij het uiterst van zijn tabaksland bereikt. Het drassig stuk gemeenteweide dat Reindert's hoeve aan de achterzijde bepaalt, of inderdaad van zijn andere eigendommen afscheidt, loopt hij over; het kleine hek tusschen de doornenhaag - in dezen oogenblik voor een vreemde niet te vinden - wordt door den welbekende behoedzaam geopend. Daar staat hij op Reindert's grond.... op Reindert's grond! Zie, ter rechter- en ter linkerzijde verrijzen vijf pikzwarte gevaarten die een twintigtal donkere armen ten duisteren hemel heffen. - Erbarming! 'Nee, nee, stêkt em - toe!!'

't Begint weer te regenen; een sissende bliksemstraal verlicht eensklaps het donkere tafreel. De zwarte gevaarten met hun armen ten hemel, 't zijn de rijk geladen hooi- en graanbergen van 't Hoogeland.

Een geweldige slag dreunt door het luchtruim en doet de aarde trillen.

't Helpt niet of de engel met kruus sleet, den duivel verjoagt ie niet.

Wel heeft Lamers een oogenblik de hand voor de oogen gedrukt, moar - nou is 't weer duuster. Geen steenworp is hij van de plaats verwijderd waar hij.... Maar wát, maar wát dan....?

'Zie, de donkere gestalte nadert alras de plek waar het hoogste gevaarte als naar den hemel grijpt. Hij toeft.... Hoort hij gerucht

[p. 120]

van de zijde der huizing? een snelle wending - en gij ziet hem niet meer; achter den breeden hooiberg, waaronder zich een lage en opene berging bevindt, is hij verdwenen. Wij volgen hem.

Zie, daar hebt ge hem weder die zwarte figuur. Of zijn harte klopt, of zijn handen beven, wij weten het niet. - Het kraakt! Hij doet een schrede terug. 't Was de bergkap op het windas. Nu treedt hij den hooiberg meer nader. Daar grijpt hij met de linkerhand een post die den vloerbalk van het gevaarte ondersteunt. - Mensch! wat begint ge? - Zie, de rechterhand doet een krachtigen greep naar boven; daar daalt zij; nóg een greep, en weder en nogmaals. Waartoe? - Dat snelle licht van den hemel zal 't u zeggen: Hij rukt het hooi uit den berg om een drooge holte te bekomen. - Nu niet meer. Hij luistert.... Ha, de booze heeft duizend ooren. - Zie, weer vervolgt hij zijn werk. De opening die in het hooi werd geplukt schijnt voldoende te zijn; de arbeid wordt gestaakt. - Waar blijft hij....? De duisternis door den sterker stroomenden regen verzwaard, doet ternauwernood de zwarte figuur onderscheiden. Ja toch, hij bukt zich, en - verdwijnt in het diepe zwart onder den hooiberg. En daar? Een blauwachtig lichtje glimt er; maar eensklaps verdwijnt het. Weder dat lichtje - 't blijft; 't wordt helderder, rooder. Nogmaals glimt er een blauwe vlam, maar een grootere, een veel grootere.

Is het de helle daar? - Ja, de hel in het hart. Honderd duuveljes branden: vuurduuveljes! 'Hannes, Hannes! um Gods wil!' klinkt een stem. En zie, de blauwe vlam valt eensklaps op den grond, terwijl een kreet van angst en ontzetting de lage ruimte vervult. Maar zie, zie de zwarte figuur snelt onstuimig voort. De engel heeft hem getroffen!

Met een denkbeeldigen vervolger vlak op de hiel, snelt Hannes terug naar zijn erf. Telkens waant hij dat de hand van den wreker hem vat. 'Wie is het? wie?' Hoe meer hij zijn woning nadert, hoe meer hij tevens der waarheid nabij komt: 'Joapik, Joapik!' Reeds heeft hij de schuur op eigen hoeve bereikt. Nu waagt hij al loopend een blik terug in het duister. Een laatste en heldere lichtstraal doet hem nogmaals hevige ontstellen en jaagt hem weer voort; doch, op hetzelfde tijdstip - daar grijpt hem een klauw in de borst, daar stort hij achterover ter aarde: 'God, God!' kermt hij luide, en - alles wordt stil.

Alles wordt stil in het ronde. De boer van De Lagekamp ligt roerloos op den grond, en de kar tegen wier vooruitstekenden boom de vluchteling zoo geweldig is aangelopen, staat even onbeweeglijk als tevoren. Alleen de wind die ruischt en de regen die klettert.

Hannes ligt roerloos; maar de jongen, die tegen het weder een

[p. 121]

schuilplaats onder Reindert's hooiberg gezocht had, hij heeft nog van ontzetting.

In 't schemerdonker en bij 't opkomen van de bui is Japik het kleine hek van 't Hoogeland binnengegaan. Tegen een roei van den hooiberg geleund, heeft hij een wijle getoefd. Hij heeft er getoefd, want nu, zoo nabij die woning, nu is hem het denkbeeld van zonde te doen, gelijk met den eersten bliksemstraal uit het donkere zwerk, nog sterker dan tevoren in de ziel gedrongen. Maar wat, maar wát dan te doen? Zie, al peinzend heeft hij zich in den aanvang op eenig rijshout, vooraan onder den berg, nedergezet. Bij het sterker stroomen van den regen heeft hij zich naar het midden der ruimte, die grootendeels met hout is gevuld, teruggetrokken, en is er op een gekeerden kruitwagen gaan zitten. - Of hij gewaakt dan of hij gedroomd heeft.... hij weet het niet. Hij hoorde gerucht; hij zag een zwarte gedaante nabij den hooiberg. - De jongen heeft gebeefd. - Daar bukte zich die zwarte gedaante en trad op hem toe. 't Geluid is Japik verstokt in de keel. Blauwachtig licht heeft hij gezien; phosphordamp heeft hij geroken. Hemel! hij had hem herkend, en - opgesprongen, heeft hij met den uitroep: 'Hannes, Hannes um Gods wil!' de brandende lucifersdoos aan de hand van zijn broeder ontrukkt.

En - terzelfdertijd zong Hanske, wellicht voor de derde maal, het slot van haar liedje:

'Liefde Gods woakt er bij dag en bij nacht,

Sloap moar klein kienje, sloap zacht.'

De vroege morgen die er volgt op den beschreven avond is frisch en lekker. De ooievaar op 't dak van 't Hooogeland kleppert vroolijk, en zie, daar spreidt hij de vleugels, en zweeft over de prachtige graan- en hooibergen heen en weder, hooger en lager in breede kringen: Zêgen op 't Reinderts-huus! Zie, na lang zwevens, daar zet hij zich weder op 't nest; kleppert in 't ronde; richt zijn langen snavel naar de Rijnzijde; spreidt weder zijn vleugels, en....

‘Doar kumt ie krek op mien af,’ denkt een boerenknaap die op een rastering van den Rijndijk gezeten, den grooten vogel een wijle heeft gadedeslagen: ‘Krek.... over mein heer. Hê! da's geluk!’ En hij die dat denkt, och, hij zag er nog even tevoren zoo ongelukkig uit.

't Is Japik. A'j Joapik vroeg waar ie den heelen nacht van gedreumd het, dan zou ie 't niet zegge willen. ‘Nee, dat zou ie niet, oan geen moerzoalige mins; went wát ie gedreumd het, 't is hoast krek 't eigest as 'tgeen ie giester onder den barg.... Harrejennig!

[p. 122]

hie dreumt 'r nog van. Moar, - 't kos verbeelding gewêst zin. - Nee nee, dat was 'et niet. 't Kan wêzen dat hij - dien ie nooit zal nuumen - dat die misschien.... zijn piep oan wou stêken; dat ie....

Harrejennig, wat was 't duuster! Die zwarte mins! Dat blauwe vlemmeke! Die schrauw! - Weg met den dreum; weg 'r mee! - Dan wat anders,’ denkt de jongen weder, ‘warken is 't beste. Acht daog' he'k ien huus gezêten, umdat Hannes maor stief hiew da'k niet loopen kos. A'j niet warkt dan wor ie zoo roar en zoo soezig. Goddank, da'k weer werken kan. Moar Riekske.... 't is toch arg da'k de goeje dern nog heel niet gezien heb.’

En peinzend aan zijn geliefde zuster, en peinzend aan nog een andere, springt hem ook weder het beeld van Hannes voor den geest; maar zoo zwart, zoo lillik..... zoo.... zoo bedrieglik.

Wat klinkt doar? Toeketoek, toeketoek. Een vuurrood bedekt Japik's gelaat. Hij wil, hij zal.... kijkt vóor, terzijde en achter zich, en, haastig opgestaan ziet hij nóg eens naar dien kant; hoort het:

Toeketoek, toeketoek, al naderbij komen; ziet iets glinsteren vanverre, en - over de heining gesprongen, loopt hij zoo snel hij maar kan de dijkglooing af, om.... ja, dat weet hij nu zelf niet.

Zie, daar staat Japik beneden aan den dijk. Over die breede sloot te springen dat kan hij niet, en waartoe zou het dienen! Zich plat op den grond te leggen zoodat hij niet te zien, althans niet te herkennen is? Joa, moar 't gres is zoo nat, en.... Toeketoek, toeketoek, klinkt het al nader en zeer vannabij, en - een lief stemmetje roept van omhoog:

‘Wel Joapik, hoe geet 'et?’

‘Wallew!?’ zegt de knaap, en het schemert hem voor de oogen.

‘Ho Grauwke, ho! - We zien oe in geen velden of wêgen;’ klinkt het nogmaals uit de hoogte.

‘Joa Joa, krek!’ spreekt de jongen beteuterd.

‘En ge loat ou moar niks oan ons gelêge liggen,’ bestraft het stemmetje, en daarna roept het: ‘Toe, kom is hier.’

Daar stapt ie naar boven en grijpt het gras, alsof ie anders zou vallen; lood zinkt hem in de schoenen. Rood was ie straks; nou is ie wit, zoo wit as room. - Hoor wat ze spreken:

‘Ik kan 't oe oanzien Joapik, da'j ziek bint gewêst.’

‘Da's te zeggen mien voet; moar.... 't was zoo arg niet.’

Hanske lachend: ‘Dat zag ik Joapik, went ge liept as 'en hoas noar umlêg toe. Moar, a'j dan zoo loopen kunt waarom kwiem ie dan niet noar 't Hoogeland?’

‘Um um - umda'k.... umda'j...’

‘Heb ik 't gedoan?’ vraagt Hanske; maar ze zwijgt eensklaps, en Hanske wordt ook 'en bietje rood:

‘Vort Grauwke! - Loop ie 'en eindje mee Joapik?’

Grauwke loopt, en Japik loopt mee, en Hanske zegt weder:

[p. 123]

‘Ge hadt toch alêvel bij Riekske kunne kommen; och ze het zoo'n oarig jungske gekregen.’

Joapik, asof ie 't kienje al ziet: ‘Kom! hêt ze?’

‘'t Liekt krek noar Reindert, en 't liekt ook op mien; dat zei Riekske tenminste.’

Joapik ziet êfkes hoe Hanske d'r uut ziet: ‘Nou, dan mot et 'en oarig kienje wêzen.’ Eensklaps: ‘k Zal oe gendag zeggen, 'k goai weer noar huus toe.’

‘Nee, dat goa’j nou is niet!’ spreekt Hanske goedig. ‘Joapik ik wou da’j noar Riekske toegang, en - en da’j mien de hand gaf, en dan weer vrêje en vrindschap.’

Grauwke, met zijn kop naar den grond, loopt verder; maar, 't oarige dernje blijft staan; ze slaat haar blauwe oogen tot den jongen op en zegt: ‘Joapik, ge bint 'en goeje Joapik, 'k het ou afgestooten, moar - 'k doe’i 'et niemeer; kom, gêf mien de hand?’

Hanske vermoedt niet dat een gansch andere reden den knaap zoo schuchter maakt. Maar Japik, al vat hij van zijn zijde evenmin hoe Hanske kan proaten asof ze hum kwoad dee, meen niet dat hij tegen haar vragen bestand is. Nee nee, onmeugelik! Ien éene seconde tien scheuten door 't lief. Praten kan hij niet; brabbelen: ‘Och goeje Hanske!’ en zijn hand in de hare leggen, ja hij durft en hij doet het; maar zie, zijn oogen zijn vochtig - immers hoar zunneces ook, en weder voortgaande aan 's-meisjes zijde spreekt hij iets later: ‘Moar Hanske, dat éene van gij met ikke, dàt kan en dat mag niet.’

Hanske begrijpt het maar half, en praat weer van Riekske en 't lieve jungske, en wil maar weten of Joapik nou goan zal?

Nee, nee; nog niet. Erst mot ie hoar wat zeggen: ‘Heur is Hanske.’

‘Wat blief Joapik?’

De jongen sleet de peerdsvliegen weg die Grauwke ien 't lief stêken. ‘Ge weet 'et Hanske,’ zegt hij gejaagd: ‘ge weet 'et van ikke en gij, en van ien éen huuske soamen, en da’k warken wou van den mergen tot den oavend um altied bij oe te wêzen. Hanske dat weet ie, en da’j zee van te jong um oan trouw' te denken, en, da’k moar goan most? Zieje - weet ie - moar - nou he’k wat anders geheurd Hanske; wat anders!’

't Meisje is dankbaar dat de jongen haar niet in de oogen ziet. Zou ie 't begrepen hebben wat ze van Koendert uut den Oanval gedocht had....?

Daar gaan ze den afweg af: ‘Ho, Grauwke, ho!’

Ja ze staan reeds aan 't hek der koeweide, en nog is Japik niet verder gekomen. Grauwke is reeds ontladen, maar 't pak weegt den jongen nog loodzwaar op 't hart. En 't meisje, als zij op de horken gezeten en met den rug ten halve naar Japik gekeerd aan 't melken is, dan vraagt ze heel zachtjes: ‘Moar wàt dan toch Joapik?’ Ze hoopt nog dat het iets anders dan een beschuldiging zal wezen.

[p. 124]

En 't is wat anders, heel wat anders! 't Is: malleproat, gekkeproat! - Niet van Joapik! nee van den Hannes. Ouwe Huibert zou dát gezeid hebben! gezeid: dat Joapik niet trouwen mocht went dat ie dan ongelukkig zou wêzen! Onneuzele Joapik, dát gleuft ie van Hannes! Goeje Joapik: hij gleuft 't; hij gleuft 't!

't Pak is den jongen van 't hart af. Hanske is twintig pond lichter. Nu zit ze niet meer met den rug naar hem toe. Ze ziet hem aan met heur lieve eugskes; um 't kleine munje speelt 'en lachske, en - als ze daar luide herhaalt: ‘Da's malleproat Joapik!’ dan begint ze verechtig te lachen. En hij.... hij had niks geen zin um te lachen; moar - nou ie dat oarige dernje ziet lachen, nou, nou mot ie toch ook krek as vroeger gronniken, en begriep eigenlijk niet wóarum, moar, lachen mot ie - um 't vroolikke snuutje.

En als ze in 't einde hebben uitgelachen, en Japik het blonde kind in de oogen ziet alsof ie wil zeggen: Hoe mowwe zoo lachen? dan aarzelt ze niet om te beweren: dat Hannes gelogen, en zij al dukkels, nog giester geheurd het, hoe ouwe Huibert heel anders geproat had: Riekske die wist 'et, en Riekske zou 't zeggen.

Joapik, goeje Joapik kiekt asof ie wat moois zag, en hie ziet ook wat moois: Oarig klein ding! as 't niet zoo roar was, dan zou ie heur kussen.

Kon Hannes ook liegen! Dat ook al!?

Nou kiekt Joapik noar boven; en 't is asof ie weer wat moois ziet. Dát ziet ie: Van den Rienkant kumt den uiver weerum, krek op hum oan - op Hanske en hum - vlak boven d'r heer, en.... verder noar 't nest toe: ‘Geluk!’ roept Joapik: ‘zie Hanske, geluk!’ en Grauwke: ‘I-O!’ Da's ezels, ien 't Bêtuws: ‘Hoeroa!’

Andere, gansch andere tonen klinken er binnen de keukenkamer van De Lagekamp. Maar de jongen dien wij daarbuiten ontmoetten, hij wist er niets van, hij vermoedde niet wat onheil zijn broeder is overkomen en in wat zielsangsten vrouw Janneke den nacht heeft doorwaakt. Welk een nacht voor die vrouw: Vremd en roer en zonder te sprêken is Joapik 's-oavends thuis gekomen. Zonder te zien is ie op stond noar bed gegoan. Vrouw Janneke het 'et gezien, en tevrêje dat ie d'r weer was, is ze opgebleven um op Hannes te wachten. Negen, tien, elf uren is 't geworden, moar Hannes kwiem niet. - Onrustigheid. - Noar buute gelooopen het ze, gunder bij de kleine schuur wat gemeind te heuren. 't Was duuster. Bij de plek gekomen het ze karmen geheurd, en o Heere! doar had ie gelêgen, mins, zoo oakelik! o zoo oakelik! Wat ze geproat en wat ze gedoan het, dat weet ze niemeer, moar, Teun de errebeiër het heur ge-

[p. 125]

holpen, en Mie de meid het heur ook geholpen. Hannes is ien huus en noar bed gebrocht. Teun is op 't peerd goan zitten en met den dokter is ie weerum gekomen. O wat nacht is 't gewêst: oajerloating, kop', bloedzuugers! Janneke is altijd bezig gewêst, en de dokter het gezeid: dat 'et 'en uutstorting van bloed ien de borstholte was; heel weinig moed op; 't most 'en slag op de borst zin gewêst: te middag kwiem ie weerum.

Toen de dokter goeng, was 't schiemermergen; Hannes lag 'en bietje stiller, en Janneke - 't erste oogenblik dat ze vrij had - is ze zutjes noar Joapik's kâmerke gelooopen om 't hum eiges te zeggen, moar - Joapik was 'r niemeer. Joapik! As hie 't gedoan had! Alêvel, nee, dat kos niet! Zie Hannes Lamers. Op dit oogenblik ontwaakt hij uit een korte verdooving. Wat is zijn ademhaling diep, zwaar en pijnlijk; de bitterste smartkreten ontsnappen gedurig aan zijn half geopenden mond. Om te verhalen wat hem in 't huiswaarts keeren overkwam, daartoe heeft hem de kracht ontbroken, want slechts een paar maal vermocht hij een enkel woord te spreken; straks bij het vragen der vrouw: 'Hannes, za'k Reindert ook hoalen?' toen klonk het: 'Nee!' maar hijgend en dof. Daar ligt hij, de ongelukkige, en wat er omgaat in zijn ziel....? ja, dat is nog killer dan de adem des doods die hem reeds tegenblaast; hij ligt daar en twist met zijn Schepper en twist met zijn Rechter! En zij, die van nature zoo goedaardige vrouw die nu bijna zeven jaren in den dampkring van nijd en afgunst moest leven, wat gaat er om in hare ziel? Ach! nu jammert ook zij: 'En ander al 't goeje, veur ons moar 't kwoaje! Loat Hannes wat stroef zin van oard en soms wat afgonstig, wát het ie misdoan dat ie zóo ien d'ellend kwiem! Veurspoed bij Reindert, onspoed bij ons; dóar meer aan huus kommen - nooit! nooit!' En, op een hevigen kreet van den lijder: 'Hier Hannes, hier bin ik. O God, loat 'em lêven!'

Leven, waartoe? Leven, om straks misschien den knaap die een somber geheim met hem deelt, van 't kwaad te betichten dat de ongelukkige zelf te volvoeren dacht? Misschien, om hem van een pogen tot broedermoord te beschuldigen? Maar neen, dat laatste niet; neen!

Vreeselijk oogenblik! Een benauwd en akelig hoesten klinkt er door de kamer. 't Wordt gevolgd door een droevig verschijnsel. Vrouw Janneke grijpt den lijder bij de hand. Groote God! ze weet niet wat ze doen, hoe ze helpen kan. Bevend en trillend ijlt ze naar de deur; maar, weer klinkt een kreet van den lijder, en, angstig blijft ze staan en roept ze: 'help! help!!'

De kamerdeur wordt geopend. Twee mannen treden naar binnen. Wie het zijn....? Ze ziet het ternauwernood; voor de bedstee ligt ze geknield: 'O God! hie starft!'

[p. 126]

En die mannen? Tot in het diepst der ziel geschokt staan zij terzij van die vrouw. Nog maar weinige minuten geleden is hun, door vreemden, het onheil bericht. Daar staan ze, Reindert en Japik, en de jongste dier twee schijnt het bloed verstijfd in de aders. Een snik glijdt er van zijn lippen, en toen - toen zich vermannend vat hij de hand van zijn broeder, en hokkend klinkt zijn stem: 'Hannes, Liefde zei voader!'

Zie, daar opent de lijder nog even de oogen; de matte blik treft snel den knaap en den man die ernaast staat. Welk een uitdrukking teekent zich op dat doodsbleek gelaat. Een hevige krachtsinspanning; een ademtucht met ontzettend geweld; en.... 'Genoade!' klinkt het hol door de

kamer.

‘Genoade’, dát was het laatste.

't Is geen wonder, dat het voorval groot opzien gebaard heeft. Men spreekt van niets anders in 't kleine Betuwsche dorp; ook de buurtschap verneemt het, en weet al ras méer te verhalen. Maar - wat er ook verre gepraat en vergroot, ja zelfs wordt gelasterd, de waarheid voor zooverre ze bekend is, geeft stoffe tot meelij en sprake genoeg: Um Joapik te zuuken is Hannes dien oavend naar buuten gegoan. Um de rêgen weer hoastig naar huus gelooopen, het ie ien't duuster de kar niet gezien; dóar tegen oan, en 't borstbein kapot! Oan misdoad is niet te denken, went, dokter en burgemeister hadden eiges gezien: hoe de voettrooi van Hannes tot krek veur de karboom gestoan had; 'en uutglei 'r zichtbaar gewêst, en de hugt van de karboom, krek de hugt van de borst was. 't Is geen wonder, dat de arme vrouw bij zoo'n toestand beklag heeft, maar ook niet vreemd, dat liefde en goedheid van zuster en broeders de jonge weduw omringen: Liefde had voader gesproken, en liefde dat bleef 'et. Gereed en geredderd wier alles deur Reindert. Vrouw Janneke's hofstee bestiert hij als eigen. Ternauwernood bij haar krachten, snelt Riekske reeds heen om woorden van troost en van liefde te spreken. Liefde drijft Japik: hij zwijgt en zal zwiegen. Die verschijning ien't duuster, die wil ie vergêten. mocht God 't vergeven.

En liefde, ze opent ook allengs het harte dier weduw. Met onbevangen blik mag ze spoedig weer om zich henen zien. Al spreekt ze slechts 't goede van hem die haar toch eens boven allen heeft liefgehad, de ure komt ras waarin ze ontwaart dat iets naars, iets zwarts met hem ten grave is gedaald; iets, dat altijd kwam steken in de borst. Ze kan weer geluk zien en vrede, en gelooven wat Hanske eens zong:

‘t Best wat de hemel oe wil.’

O zie haar even; 't is twee maanden later. Vier en dertig malen heeft ze dien dag als haar jaarfeest begroet.

[p. 127]

Naast haar op de tafel staat - de warkdeus van moeder; in de hand houdt zij 't golden slot met de rooie grenoaten. Riekske en Reindert hebben 't heur gebrocht, en Janneke houdt de oogen naar den grond geslagen; tranen vloeien haar langs de wangen; die voorwerpen herinneren haar..... Doch zie, zij weent, en den arm om den hals van haar zuster geslagen, stamelt ze: Riekske en Reindert, zooveul liefde, 'k verdiende ze niet!’

En in het dorpje hoort men van het droevige voorval maar zelden meer spreken. Geen enkele is er dan ook die Hannes terugwenscht in den stillen kring van het leven. Geen enkele.

Men hoort van het voorval niet meer; de winter heeft er zijn kouden adem overheen geblazen, en - de ooievaar is weer gekomen. Men spreekt van iets anders.

Stil! Mergen is 't Zundag, en mergen zal 't wêzen. 't Is nou al loat ien den oavend. Elf uren het de klok al gesloagen. Gunder ien de groote schuur van 't Hoogeland doar zitten 'r vier um 'en groote kuup heer; drie knappe boerinnekes en - Janske de weduw van De Lagekamp. Ien de kuup liggen blom' en bloajer, en zie, bij 't schien van de groote stallanteern vlechten ze slinger, jong, dat 'et zoo'n oard het:

‘Hier 'en reuske, en doar 'en flikske,

Weer 'en tekske en weer 'en strikske;

Bluumkes moar,

Bij mekoar;

Rood en gruuu veur 't jonge poar.'

Zoo zingen die drie boerinetjes in 'et ronde; en Janneke zingt wel niet mee, maar ze vlecht des te harder, en - Koendert uut den Oanval - Koendert begiet de slingers die al gereed liggen, en, als hij 't gedaan heeft, dan plakt ie Kaatje - één van de drie - een kus in den hals dat ze d'r puur van verschrikt.

'Toemoar!' roept Reindert die het aanziet: 't Wordt tied da'j óok sloop goot.'

'Over 'en moand!' lacht Koendert: en Kaatje lacht mee: 'As ikke geen nee zeg.'

'Ho ho! dat duut ze niet!' En 't klinkt weer in 't ronde:

'Bluumkes moar,

Bij mekoar;

Rood en gruuu veur 't jonge poar.'

Ja, dat het morgen Zondag is dat weet ieder, maar ieder weet evenzeer dat morgen Joapik en Hanske voor de prékstoel 'en poar zulle worden. Veur de burgemeister woaren ze 't giesteren al, moar - dát zeit nog niks.

[p. 128]

Mergen! En Joapik, al goeng ie noar bed, hie kan moar niet sloopen. Gunder op de stoel bij 't roam, doar liggen - heel kiek ien de plooiën - broek, vest en jas, spiksplinternei, te glommen ien't moanlicht. Op 't kastje daar steet de neie zieden hoed, met 'en rooje neusdoek d'r over. En dan - 't harlozie 'r noast, 't zulver harlozie. - Ielk tikske al noader, hê jennig! al noader. - Moar dat dken zeit nog méer, went Riekske bewoarde 't harlozie, en voader beschreef ien de kast van 't harlozie: 'Gekregen as bruugom veur Joapik.' Dus trouw' mocht et wêzen! 'Dank voader, dank God!'

Mergen, joa mergen wordt Hanske gelukkig. Ze vuult 't; moar toch,.... 't is de letste oavend van 'en vroolikke jonkheid; de letste. - En ze kan nog niet sloopen; ze weet wel: doargunder ien't schuur, doar vlechten ze slinger van gruuu en van blommen; moar 't lêven zal altied geen bruidsslinger wêzen. Doar zal wat anders toe dienen. - En zie, dóar leit 'et; joa doar leit 'et boven op 't gruuu moesdelien woar ze mergen mee trouw' geet. Doar leit ie, den biebel met zulveren klampen; den biebel, deur Riekske bewoard, en deur voader Huibert op 't erste blad van den biebel beschreven: 'Van moeder, veur Joapik's beminde.' Dus trouw' mocht et wêzen! - Godsdienst en liefde! Liefde de slinger deur 't lêven, veur hier en veur eeuwig.

Zie, daar knielt ze - 't oarige dernje - daar knielt ze bij den stoel neder waarop haar trouwkleed gereed ligt; haar gevouwen handen rusten op het boek waarvan de grondtoon 'Liefde' is. En terwijl ze daar bidt vol geloof en vol hope, zingt het daarginder bij 't vlechten der slingers:

'Zooveul bluumkes bij mekoar,

Zooveul heil veur 't jonge poar.'

Sinds twee joar steet 'r ook op 't dak van De Lagekamp 'en uiversnest. Erst is de vogel gekommen; 't najoar gevlogen; 's-leintes weerumgekomen, en toen - toen het ie wat meegebracht. En wat dan? Kom moar is mee. Achter ien de keukenkoamer, buuten de scheut van de deur, doar steet wat oarigs. Ge ziet 't al. Sloa 't kleid moar is open:

Och heere minsen! wa'n oarig klein snuutje. Is dat nou 'en jungske van Hanske?

En Hanske - nou geen dernje meer, moar 'en wiefke, nog knap, moar zoo rond as 'en tunneke - Hanske steet 'r achter en roept: 'Joa, eiges vanmien; van Joapik en ikke.'

En hij - woar 't jongske óok van is - hij kan 't niet loaten is êfkes te kommen. Over 't schouwer van Hanske kiekt Joapik de wieg in, en gronnekend lacht ie:

[p. 129]

'Hê hê, woar is voader?'

't Jungske zeit niks, dat kan ie nog niet, moar, as ie 't kos, dan zou ie krek zeggen wat moederke zeit: 'Dóar, dóar steet ie, en - 't is 'en beste! 'en goeje! Warkzoam altied; flinker met iederen dag. 't Bestuur van de bouwing zoo goed as de beste. Allinnig onneuzel, onneuzel ien't kwoaje! - Joa, zóo mot 'et jungske ook worden. Lief menneke, kom!' En 't ronde wiefke neemt kleinen Huibert uut de huija, en doet 'et jekske los, en loat 'em klokken den kleine, en.... Joapik blijft 'r noar kieken.

Maar - nog eene ziet er naar 't lieve, naar 't waarlijk zoo reine tafreel: 't is zuster Janneke; zij, de kinderlooze; ze vindt 'et óok oarig, ze het 'r ook schik ien, en - op De Lagekamp zin ze krek zoo gelukkig as op 't Hoogeland.

Wat ouwe Huibert op 't starfbed gezeid het, dat lachen de zunneces van 't oarige ronde wiefke as ze heur kienje voedstert: Liefde!

't Is oavend. Riekske en Reindert kommen zoo stond 'en uurke proaten. Vrouw Janneke ruurt met de gluuiende pook ien 'en kêtel vol eerdeikels. Joapik kiekt 'r noar en heurt 'et sissen.... Moar, hie heurt nog wat anders, went Hanske - zien eigen, zien eenige Hanske - met den voet op de wiegtree, ze zingt as 'en liester:

'Sujoa sujoa deine;

Jungske wor groot moar blief reine;

Liefde Gods woakt er bij dag en bij nacht:

Sloap moar klein kienje, sloap zacht.'